

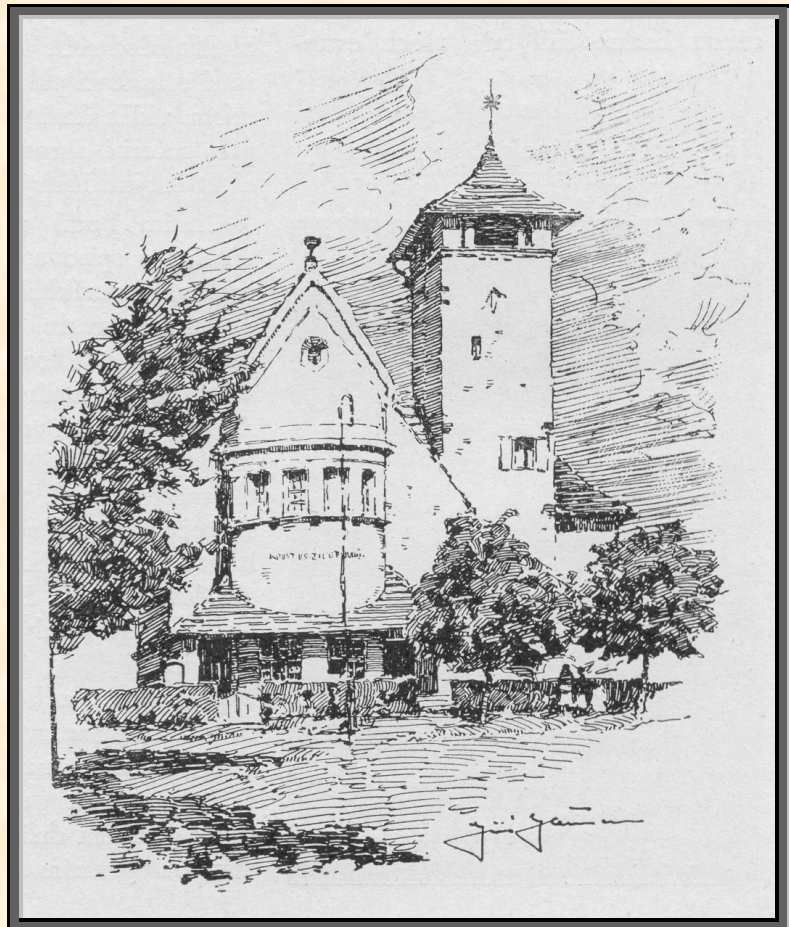
Sbor Komenského na Velkých Novosadech

Jak lze vyčísti z části historické tohoto sborníku, má Přerov slavnou minulost českobratrskou. Zde působil jeden z prvních kněží zvolených na shromáždění v Rychnově n. K. roku 1458 Tůma Přeloučský. Horní město bylo osazeno rodinami bratrskými, které se přidržely přísných zásad Chelčického. Později ovšem nastalo jisté uvolnění, pokud se týče účastenství na samosprávě a věcech politických a kulturních, avšak v ohledu mravním neupustili Bratři nikdy od ideálu „zákonu Kristova“. Tímto směrem razil nové dráhy v Jednotě rodák přerovský Jan Blahoslav jako „vozataj lidu Božího“. Už několik let před jeho narozením studoval tu Komenský po tři léta na škole latinské a vrátiv se z Německa, byl ustanoven učitelem při téže škole Karlem st. ze Žerotína. To byla třetí jasná hvězda v českobratrském souhvězdí přerovském. K nim pak můžeme přiřadit ještě bratra Wolfa, který se zasloužil o Blahoslava a seniora či biskupa Lánského (Lanecia), otcovského přítele J. A. Komenského.

Nebylo jinak možno, nežli že působnost takových vzácných lidí zapustila hluboké kořeny ve zdejších městě a kraji, jež se nepodařilo cele vyrvat ani horlivé činnosti otců jezuitů. Ukrývaly se tu a tam pod zemí až do polovice 18. století. Přes to ovšem půda mnohokrátě přeorávaná a novým semenem osévaná, posléze byla starých kořenů a kořínků pozbavena. Jen tvrdí Valaši o-svědčili ve svých stránkách a lesích takovou vzdornost a odolnost, že zasadili ránu samovládné soustavě rakouských Habsburků a učinili do ní průlom, vynutivše si toleranční patent roku 1781.

Na naši Hanou přicházeli jednotliví evangelíci teprve po vydání patentu protestantského v roce 1861. Na rodiny, usedlé v Přerově, upozornil v osmdesátých letech studující vyšší hospodářské školy Josef Bubela ze Vsetína a tehdejší senior F. Císař v Kloboukách u Brna vyslal svého vikáře Františka Prudkého do Olomouce, aby zahájil pastýřskou činnost mezi souvěrci rozptýlenými po celé Haně a severní Moravě. V Přerově shromažďoval je po krátkou dobu v německém kostelíku za nádražím, a když byli odsud vypuzeni národní nesnášenlivostí, najali si zámečnickou dílnu na Loučkách. Byla malá, ale útulná. Počátkem nového století konali přípravy k vybudování vlastní modlitebny.

I pro ni měli vyhlédnuto místo na Loučkách. Neměla se valně lišit svým vzhledem od obvyklých kostelíků venkovských. Avšak jako by vyšším řízením, vše se změnilo.

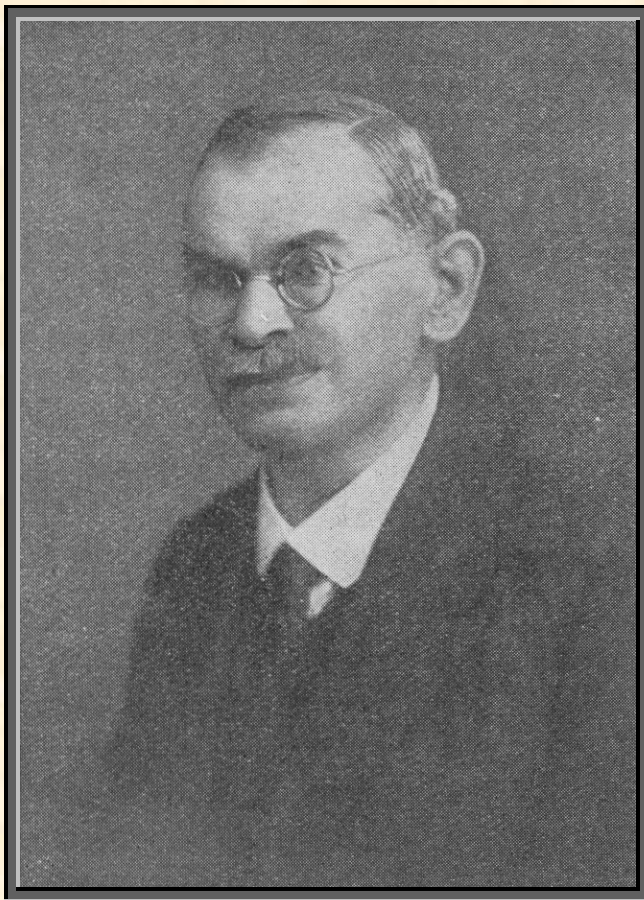
Akad. Malíř Jiří Heřman: Evangelický kostel

Zapomenutý Přerov

Předsedovi stavební komise Bleylebenovi, tehdejšímu okr. hejtmanu, nezamlouvalo se místo a přátelům zase šablonovitý plán. Okr. hejtman sám zavedl komisi k „zahradkám“ na Velkých Novosadech a osobně smluvil stavební místo s manželi Pechovými. Přátelé pak dali vypracovat plán německému odborníkovi prof. O. Kuhlmannovi z Charlottenburku. Ten, jako rozený evangelík měl porozumění pro potřeby zdejšího hloučku a smysl pro Bratrskou tradici. Podle toho vypracoval plán chrámečku, který se svou architektonikou hodně lišil ode všech evangelických chrámů posavadních, ať už byly vystavěny v období tolerančním, anebo v době už poněkud volnější.

Podélná loď má v popředí oblé průčelí, v němž je umístěn menší sál s dvěma postranními vchody. Ten se dá vysunovacími okny dle potřeby spojit s lodí, čímž je možno zvětšit prostor chrámový. Na pravé straně je loď podepřena masivní věží s bytem pro kostelníka. Uvnitř je chrám velice jednoduchý, bez všelijakých fabrických ozdob. Není tu žádné řezbářské ozdoby ani na lavicích, ani na stole, ani na kazatelně. A přes to vše, uspořádáno s náležitou volbou barev, působí velmi silně. I malba je velice prostá, jen stěna průčelní je bohatě dekorována.

Jaroslav Urbánek,
farář českobratrský v Přerově

dovolených, augsburského a helvetského, či luteráni a reformovaní, spojili se podle svých dávných tužeb v jednu církev českobratrskou evangelickou. Už tímto jménem dali najevo, že chtějí stát na pevném základě evangelia Kristova, avšak navazovat chtějí na minulost českobratrskou, zejména pak usilovat o krásné řady Bratrské.

V Přerově nebylo zapotřebí členy sboru obou větví teprve spojovat, tvořily zde od počátku jeden kmen. Bylo však nutno povolati faráře a opatřiti mu slušný byt. To byla v tehdejší bytové nouzi úloha nesnadná. Proto první duchovní správce, Karel Chval, příšlý z Ameriky, bydlel všelijak. Teprve v roce 1923 pronajala městská rada farnímu sboru byt v domě u Tyršova mostu, kde asi jednou stával Bratrský špitál.

Jako ornamentů bylo užito nad kazatelnou obrazu bible s kalichem v sluneční záři. Po stranách pak jsou symboly Večere Páně: křasy a vinný kmen, a nahoře na oblouku triumfálním je znak Jednoty, beránek s praporečkem. Na postranních stěnách jsou příhodné nápisy biblické, jež zároveň stěny dekorují. Stojí tu pouze jedna řada lavic s průchody při stěnách. Tím dosaženo, že nejen posluchači jsou chráněni od chladu stěn, nýbrž získán i dojem rodinné jednoty. Kazatel nemusí hledět před sebe v prázdnou prostor. Posluchači pak mohou s každého místa vidět kazatele. Chrám se dá pro večerní shromáždění osvětlovat elektrickými lustry.

Chrám budil od počátku zájem umělců a spisovatel Emil Edgar napsal o něm několik obširných studií.

Pokud sem dojížděl jmenovaný už duchovní z Olomouce, stačila mu světnička v druhém patře ve věži. Avšak sboreček rostl, stal se sborem filiálním a zažádal posléze v r. 1921 o osamostatnění. Splnění této tužby skutečně dosáhl rozhodnutím superintendentního výboru v Brně ze dne 10. ledna 1922. Stalo se tak 3 léta po převratě, kdy evangelíci obou vyznání jedině dosud

Zapomenutý Přerov

Avšak ještě koncem toho roku vrátil se farář Chval do Ameriky a jeho nástupce, Jaroslav Urbánek, rodem z Cech, ale působivší 26 let v jihozápadní Moravě, bydlel v Mostní ulici až do konce roku 1929, kdy se přestěhoval na Velké Novosady č. 6 do domu, který stal se majetkem církve koncem roku 1925.

Bylo všem jasno, že tento stav je prozatímní. Volaly po vhodných místnostech různé odbory církevní práce a zvláště šicí kroužek horoval a pracoval pro „dům Komenského“. A právě když se staršovstvo sboru ocitalo v největších rozpacích, nabídlo město, že dům odkoupí a přenechá nám potřebné místo v pozadí chrámu, abychom si tu přistavěli sborový dům. Beztať byl tu chrám jako useknutý, volaje po doplnění. Požádali jsem tedy někdejšího projektanta chrámu, aby vypracoval náčrtek sborového domu, a to tak, aby vnějším vzhledem byl chrámu podřízen a přeč s ním tvořil souladný celek. To se také stalo a jsme jak s plány, tak s jejich provedením velmi spokojeni. V přízemí nalézá se sál o rozměrech 13X8 m s přílehlými místnostmi a v poschodí fara o několika pokojích, nevelkých, ale světlých a útulných. Nad vchodem z Velkých Novosad je sborový dům ozdoben plakétou Komenského, jak ji vypracoval místní akadem. sochař F. Mádle podle rytiny Gloverovy a Hollarovy. Přístavbu řídil stavitel Jandásek, a ústřední topení v obou budovách provedla firma J. Vítěz.

Přístavbou sborového domu však nebyly naše starosti u konce. Bylo nutno zabezpečiti také chrám. Při jeho stavbě stala se ta osudná chyba, že stát. inženýr nařídil klenbu železobetonovou místo lehké sádkové, a to teprve po výstavbě stěn. Nebylo dbáno statických výpočtů, jedna ze stěn chrámových silným rozpjetím vybočila a klenba vykazovala povážlivé trhliny. Bylo nutno přistavěti u vybočené stěny pilíře a stěny stáhnouti několika kovovými táhly, ze kterých však jen dvě jsou v chrámu viditelná. Kromě toho triumfální oblouk podchycen novým pásem. Malba a nátěr byly obnoveny v tónech poněkud světlejších.

Zbývá ještě upravití nejbližší okolí. Jakmile bude otevřen nový most, který vede přes Bečvu místo dřívější železné lávky, stoupne frekvence i na Vel. Novosadech a město hodlá celou tuto část postupně upravit. Na místě bývalých „zahradek“ bude zřízen parčík, a také českobratrský sbor Komenského má býti obklopen parčíkem a nutnými chodníky. Pak teprve bude skýtat milý a spolu vážný dojem. Kéž všechna práce, která bude uvnitř soustředěna, poslouží městu a vlasti k opravdovému požehnutí!

Zdroj: Přerovsko-Kojetínsko (1933)